T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI

PLATON'A GÖRE TİMAEUS DİYALOĞUNDA VARLIKLARIN DOĞUŞU

RUSUL ALI HUSSEIN ALTHAROTI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof.Dr. İsmail HANOĞLU

Çankırı - 2022

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI

PLATON'A GÖRE TİMAEUS DİYALOĞUNDA VARLIKLARIN DOĞUŞU

RUSUL ALI HUSSEIN ALTHAROTI
ORCID: 0000-0002-1269-8974

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof.Dr. İsmail HANOĞLU

Çankırı - 2022

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ I
TEZ KABUL VE ONAY II
ÖNSÖZ III
ÖZET IV
ABSTRACT V
KISALTMALAR VI

1. GİRİŞ 1
1.1 Hayatı 1
1.2. Platon'un Eserleri 3
2. TİMAEUS 5
2.1 Tanımı 5
2.2 Konusu 5
2.3 Yeri 6
2.4 Timaeus ile ilgili değişik görüşler 6
3. PLATONUN TİMAEUS DİYALOĞUNDA ELE ALDIĞI SORUNLAR 7
3.1 Olası iki örnek ve yaratıcı 7
3.1.1 Nedensellik, Yaratıcı ve İki örnek 7
3.1.2 Sonuç Olarak İki Çeşit Marifet 8
3.2 Timaeus'de dünya 9
3.2.1 Dünya Örneğinin Özellikleri 9
3.2.2 Dünyanın Küre Şeklinde Olması ve Kendinden Bütün Varlıkları Kapsaması . 10
3.2.3 Dünyanın Ruhu ve Görevleri 10
3.2.4 Dünyanın Bir Beden Olması ve Dört Çeşit Canlının Bulunmasının Şart Olması 11
3.2.5 Dünya Oluşumunun ve Doğuşunun İlk Unsurları 12
3.3 Varlığın ilk öğeleri 13
3.3.1 İlk Unsurların Şekilleri 13
3.3.2 Dört Cinsler Arasında Değişim Halleri 14
3.3.3 İlk Unsurların Hareketi ve Sakinleşmesi 14
3.3.4 İlk Dört Unsurun Türleri 14
3.3.5 Dört Unsurdan Kaynaklı Erime ve Donmalar 15
3.4 Yapıcı ve Diğer Tanrıça Serisi 16
3.4.1 Diğer Canlıların Vücutlarının Oluşturulması 16
3.4.2 Yaratıcı'nın Ruhlara Suret Vermesi 17
3.4.3 Ruh ve Vücudun Birleşmesi 17
3.5 Platonun astronomi sistemi 18
3.5.1 Zaman ve Kalıcılığın Aslı 18
3.5.2 Gezegenler ve Astrolojideki Rolü 19
3.6 Lokal Teorisi 19

3.6.1 Konum 20
3.6.2 Nedenler 20
3.6.3 Varoluş, Olma ve Konum 21
3.6.4 Yerel Hareket ve İlk Karışıklık 22
3.6.5 Kabul Eden (Kap) 22
3.7 Duyular Teorisi 23
3.7.1 Duyusal İzlenimlerin Aslı 23
3.7.2 Renkler 24
3.7.3 Duyusal Bilginin Eleştirisi 24
3.8 İnsanın canı ve bedeni 25
3.8.1 İnsan ve Organları 25
3.8.2 İki Mait (Ölümlü) Cins 27
3.8.3 İnsan Vücudunun Organları 27
3.8.4 Solumak 28
3.8.5 Vücut Beslenme Ruhu 29
3.8.6 Vücudun Beslenmesi 29
3.9 Reenkarnasyon ile bitki ve hayvanın aslı 30
3.9.1 Bitkinin Aslı 30
3.9.2 Dişilerin ve Hayvanların Aslı 30
3.10 Hastalıklar dünyası 31
3.10.1 Hastalıkların Açıklaması 31
3.10.2 Bedendeki Hastalıkların Çeşitleri 31
3.10.3 Psikolojik Hastalıkların Çeşitleri 32
3.10.4 Tedavi ve Korunmak 32
4. SONUÇ 34
5. KAYNAKÇA 35
6. ÖZGEÇMİŞ 36

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Platon'a Göre Timaeus Diyaloğunda Varlıkların Doğuşu* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

24/08/ 2022

RUSUL ALI HUSSEIN ALTHAROTI

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Rusul Ali Hussein AL THAROTI tarafından hazırlanan *Platon'a Göre Timaeus Diyaloğunda Varlıkların Doğuşu* başlıklı bu çalışma, 24.08.2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği* başarılı bulunarak jürimiz tarafından Felsefe Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman: Prof. Dr. İsmail HANOĞLU İmza: ……..

Üye : Doç. Dr. Şahin DOĞAN İmza: ……..

Üye : Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 11/08/2022 tarih ve 34-01 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Platon'a Göre Timaeus Diyaloğunda Varlıkların Doğuşu başlıklı bu çalışma, günümüz işletmelerinin rekabetçi konumlarını sürdürmelerinde giderek önem kazanan "tüketici odaklı" yaklaşımlar bağlamında üzerinde durulmaya değere bulunduğu için yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam *Prof. Dr. İsmail HANOĞLU*'e ve eğitim hayatım boyunca yetişmemde katkısı olan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan aileme şükranlarımı sunarım.

24/08/2022

RUSUL ALI HUSSEIN ALTHAROTII

ÖZET

Tezin Başlığı : Platon’a Göre Timaeus Diyaloğunda Varlıkların Doğuşu

Tezin Yazarı : RUSUL ALI HUSSEIN ALTHAROTI

Danışman : Prof. Dr. İsmail HANOĞLU

Anabilim Dalı: Felsefe

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Kabul Tarihi :24.08.2022

Platon'un bize detaylı olarak anlattığı önemli diyaloglarından biri olan Timaeus diyaloğu doğa ve insanın yaratılışı hakkındaki görüşlerini anlatmakta olup bu söyleşi Timaeus ağzıyla kendine özgü bir yöntemle dile getirilmektedir. Platon'un bu diyalogda ele aldığı ana konulardan biri olan Evrene, yaratıcıya ve ruhların nasıl yaratıldığına ilgi gösterip dikkat çekmektedir. Platon, astronomik sistemle de ilgileniyordu ve bu sohbette ilgi odağı insandı ama diğer bitki ve hayvanlar gibi canlıları da unutmamıştı ancak en büyük ilgiyi insana vermişti.

Anahtar Kelimer: Palton, Sudur, Ruh, Akıl, Varlık

ABSTRACT

Thesis Title **:** The Emanation of Beings in the Timaeus Dialogue According to Plato

Author **:** RUSUL ALI HUSSEIN ALTHAROTI

Supervisor **:** Prof. Dr. İsmail HANOĞLU

Department **:** Philosophy

Thesis Type **:** Master's Thesis

Date **:**24.08.2022

Timaeus dialogue, one of Plato's important dialogues that he told us in detail explains his views on nature and the creation of man, and this conversation is expressed in a unique way through Timaeus. It draws attention to the Universe, which is one of the main topics Plato deals with in this dialogue, to the creator and how souls are created. Plato was also interested in the astronomical system, and in this conversation, the focus of attention was humans, but he did not forget about living things like other plants and animals, but he gave the greatest attention to humans.

Keywords: Plato, Emanation, Soul, Intellect, Being

KISALTMALAR

FTM	Faaliyet tabanlı maliyetleme
FTY	Faaliyet tabanlı yönetim
ATM	Aktüeryal tabanlı maliyetleme
KK	Kurum karnesı
Vd.	Ve diğerleri

1. GİRİŞ

Platon en önemli filozoflardan biridir, hatta Batı ve Doğu felsefe tarihindeki en büyük filozoftur.

Platonun hiçbir eksiği olmayan bütüncül bir doktrini vardır. Felsefi yaklaşımında diyalog yöntemini esas almış olup kendi felsefi yaklaşımını ayırt eden kendine özgü bir yöntem edinmiştir.

Söz konusu diyalog yöntemi ile hayalinin ve felsefi fikirlerinin genişliği anlaşılmış ve her diyalog sonunda öne sürdüğü fikrin karşı tarafın da benimsediği bir şekilde diyalog alışverişi yoluyla kapsamına vakıf oluyoruz.

Hocası Sokrates'in yönteminden etkilenerek fikirlerine çok özendi ve özellikle gençlik döneminde hocasını ölümsüzleştirmek için çok çaba harcadı ancak, belirli bir süre altında kaldığı o etki çerçevesinden çıkarak bir akademi kurdu ve hocasının fikirlerinden uzak, özel ve ayrıcalıklı bir yöntem belirleyip geliştirerek herkesi geçti ve kimse onu bu konuda önceleyemedi.

1.1 Hayatı

Adı Ariston oğlu Aristokles olup dolgun vücut ve güçlü bir bedene sahip olduğu için Platon künyesi ile tanındı.

Platon veya (Eflatun) asil ve aristokrat bir aileye mensup MÖ 428 yılında Atina'da dünyaya gelmiştir. Baba tarafının aslı ilk Atina krallarına dayanır. Anne tarafının sülalesi ise meşhur Yunan anayasa yazarı Solon'a dayanır. Bu aristokratik köken Platona ayrıcalıklı yetişme tarzı ile benzersiz bir fikir geliştirme imkânı sağlamıştır (Mustafa 2018).

Bir sürü felsefi diyalog yazan Platon batı dünyasında ilk yüksek eğitim enstitüsü sayılan Atina Akademisinin kurucusudur. Filozofların, o zaman ilim ortamlarında bulunan, kitaplarını okudu ve inceledi. Yirmi yaşında Sokrates ile tanışıp bilgi ve fikirlerinden etkilendi. Yirmi üç yaşına gelince ailesi ve arkadaşlarından bir grup,

Ispartalılar yardımıyla iktidarı ele geçirip Platona ‘’ karakterine uygun olmayan ‘’ görev vermek istediler, ancak aristokratlar zulmetmeye başlayarak muhaliflerini sürgüne göndermeye, öldürmeye ve mallarına el koymaya başladılar.

Daha sonra kendi aralarında bölünerek şehri yolsuzluk ve fesatla doldurdular. Bu durum Platonun yüreğini üzüntüye boğdu ancak sonrasında O gruplar halk tarafından kovulmuştur. Demokrasi kurulunca Platon, adaleti desteklemek ve mutluluğu yaymak adına, siyasete girmek istedi fakat demokrasi Sokrates'i idam edince Platon siyasetten de umudunu kesmiş ve adil hükümetin doğaçlama olarak kurulamayacağını ve bunu gerçekleştirmek için eğitim ve öğretimden başlanması gerektiği bilincine varmıştır (Yousuf 2019).

Öğretmeni olan Sokrates öldükten sonra Platon üzüntü, bunalım ve isyan dönemine girmesi üzerine Atina'yı terk ederek bazı kardeşlerinin daha önceden gittiği ve yaşça en büyükleri olan İklidis'in etrafına sarıldıkları Migari bölgesine yöneldi.

Burada yaklaşık üç yıl kalan Platon daha sonra Mısıra gitti. Mısır'da sporu detaylı okudu ve ülkenin bilimleri ve dinini inceledi. MÖ 388 yılında Mısır'dan ayrılarak İtalya'nın güneyine giderek Pisagor grubuyla tanıştı ve kendisini çok sevdiler. Cumhuriyetin başkanı, yine Pisagor grubuna ait, komutan Erchias'ı ziyaret ederek aralarında güçlü bir arkadaşlık ilişkisi kuruldu (Yousuf 2019).

Doğu ve batı yolculukları nedeniyle bütün yönleriyle doğu ve batının kültürlerini topladığından dolayı Platonun felsefesi öncekilerden daha ayrıcalıklı olmuştu. Erken çalışmalarının çoğunu yolculukları sırasında yazmıştır. MÖ 387 yılında Atina'ya dönerek Atina surları dışında bulunan Akademos'a bağlı bölgede felsefe okulunu kurdu. İşte bu bölge yüzünden okulu Akademi adını aldı.

Platonun akademisi kesintisiz dokuz yüz yıldan fazla fikir feneri olarak devam etti ancak, kilise kuruluşu sırasında Platonun birçok fikirlerini kullanmasına rağmen, kilisenin öğretileri ile çakışıyor bahanesiyle MS 529 yılında imparator Justinianus tarafından kapatıldı. Anılan akademi kurulduktan sonra Platon kendini ders ve eğitim vermeye adadı. Sürece bakıldığında Platonun bir ara yazmayı bıraktığını, geç bir zamanda tekrar başladığı görülmekte ve geç denilen yazılarında değişik konular ile değişik tarz ve çözümler kaleme aldığı anlaşılmaktadır.

Yaşam süresinin ikinci yarısını oluşturan daha kırk yaşından sonraki dönemde Platonun, okuluna adadığı bütün ilgisine rağmen şartların onu zorladığını ve okulunu terk ederek Sicilya'ya gittiği anlaşılmaktadır. Platon MÖ 347 yılında öldü ve akademi başkanlığını yeğeni Ctesibius devraldı (Davud 2005).

1.2 Platon'un Eserleri

Eski filozofların kitapları ve Platon'un akranları olan Sokrates'in müritlerinin kitaplarına olduğu gibi Platon'un kitaplarına hiçbir şey olmadı. Zira kitapları bizim için bütün bilgilerini sakladı, ama ona atfedilen çok eski kitaplar da oldu. Ancak bazı kuşkuları uyandırdığı için modern eleştiri söz konusudur. Kitaplarının alıntı olduğu, Platon'a ait olmadığı, bazı arkadaşları ve kendisine özenen insanlar tarafından yazıldığı, tarihlerinin de belli olmadığı gibi eğitimsel şekilde de düzenlenmediği fikrine gidilmiştir. Yani, kimi yorumcular, diyalog şeklinde olan geleneksel eğitim sistemi ile hazırlanmadığını söylemekteler.

Eskiler Platon'un eserlerini diyalog olduğu şekliyle düzenlediler ve değişik zaman zarflarında yazılan kitaplarla kıyaslayarak bir dönemdeki eserleri ayıkladılar. Diyalog ve mektuplar olarak Platon'a 36 eserin ait olduğunu belirleyip bunları 9 bölüme ayırarak Dörtlükler adını verdiler çünkü her bölüm 4 çeşit konuyu ele almaktadır [(2)] Platon'a ait olduğu onaylanan diyaloglar düşünce yaşamı sırasında gelişen üç dönemle uyumlu olarak 4 bölüme ayrılmıştır.

Sokrates dönemine ait diyaloglar Platon'un hocası Sokrates'i ölümsüzleştirmek istediği anılarına ait diyalogları içerir. Bu diyaloglar ister Sokrates'in yaşam olaylarını ve isterse de erdemlikler üzerine odaklı gürültülü tartışmalarını kapsamıştır. Bilinen o ki, bu diyaloglar Sokrates'in kişisel özelliği yüzünden hep olumsuzlukla sonuçlanmıştır

Yolculuklar döneminde ise Platon kişisel fikirlerini arz etme yöntemini keşfetmeye başladığı diyalogları içerir. Bu diyaloglar grubu Platon akademisinin kuruluşundan önce veya kuruluşundan kısa bir zaman sonra kaleme alınmıştır.

Yolculuklar döneminden sonra Platon'un olgunluk dönemi başlamış ve bu süredeki diyalogları her ne kadar hocası Sokrates'in anılarını ölümsüzleştirme çabası içerse de, genelde özel fikirlerini dile getirme özelliğiyle ayrıcalık kazanmaktadır.

''Phaidon'' diyaloğunda gördüğümüz gibi, Platon Sokrates'in son gününde meydana gelen olayları anlatıyor, ancak bu diyaloğun Sokrates diyaloğu anlamına gelmez. Çünkü Platon esas olarak nefsin doğasını ve ölümsüzleşmesi özerine olan teorisini ortaya atıyor, zihinsel kanıtlar öne sürüyor.

Hayatının son günlerine geldiğinde Platon, felsefesinin son gelişme evresi olan yaşlılık diyaloglarını kaleme almıştır (Mustafa 2018).

2. TİMEUAS

2.1 Tanımı

Timadeus Platon'un ana diyaloğu olup doğal felsefesini gösterdiği, doğa dünyasını ve yaratıcı Tanrının rolünü yorumladığı teorilerini anlatmaktadır (Mustafa 2018).

2.2 Konusu

Bilim adamları eskiden beri evren bilimi bağlamında evrenin nasıl oluştuğu, dünyanın ruhu, bütün bu astronomi sisteminin nasıl oluştuğu ve bu dünyanın nasıl canlandırıldığı konularına ilgi göstermişlerdir.

Bütün bunlara rağmen, Platonun gözünde anılan bilgilerde Timaeus'un özeti bulunmamaktadır. Çünkü filozofun anlayışına göre kuşkusuz ki ana kısmı insana özel olan kısımdır.

Timaeus, insanlığın tarihine ışık tutup insan doğasını mükemmele yakın bir şekilde tanımlamakta olup bu tanımlamanın tamamını eğitim, tıp ve siyaset alalarında bilimsel uygulamalara bağlamaktadır. Bunun yanı sıra, sayı biliminden yardım almanın önemini vurgulayarak bu bilimin müthiş çeşitleri olduğunu, zamanı onunla sayılıp değerlendirildiğini sekiz evrenin tam yılı hesaplamakta zorlanmadığına da işaret etmektedir (Plarton 2000).

Yaratıcı iradesi için ruhu oluşturup içinde fani dünyayı düzenledi, biri merkez olarak her ikisini de hazırladı ve ruhu merkezden okyanusa kadar her yere yaydı (Mustafa 2018).

Platon ‘’Timaeus’’ diyaloğunda yaratıcı veya etkili nedenin dünya konularını örnek gibi teşkil ettiğini, ideal etken olarak resim veya örneğin yaratıcıdan tamamen özellikli olduğunu belirtmiştir. Hatta yaratıcıya Allah adını versek de örneğe dek biter, sadece bu dünya eşyalarının dışına değil, Allah'ın dışına da olur (Fredrick 2002).

Platon Timaeus yorumunda doğal dünyadan dakik ilim olarak söz etmedi, var sayım veya bir destan olarak anlattı. Bu destansı tarz doğal felsefesinin çerçevesi olarak

aldığı ihtimali vardır. Ancak, kuşkusuz ki Platonun Timaeus'daki bu destansı tarzı komplike bir durum olup nedeni de varlıkla ilgili felsefesinin niteliğidir.

Bu nedenle, Timaeus'un değerini düşürecek fikirlere kapılmamamız ve felsefi açıdan değersiz olduğunu kabul etmememiz gerekmektedir (Mustafa 2018). Böylece, genel olarak Timaeus konusu insan ırkının tarihi ve oluşumuyla alakalıdır.

Oluşumun bir çember içerisinde unsurdan başka bir unsura aktarıldığı görünmektedir. Bu unsurların sürekli değiştiğinden dolayı hiç kimsenin hangisinin diğeri olacağı yerine tek bir şey olacağını kestiremez (Plarton 2000).

2.3 Yeri

Timaeus, ahlaki ve siyasi iki diyaloğa giriş olarak hazırlanmıştır. Böylece, Platonun yaşlılığında aniden doğal bilimle sert bir şekilde ilgilendiğini düşünmemiz zor olur. Doğrusu ise, büyük bir olasılıkla akademide fazla ilme olan ilgiden etkilendiğidir. Ayrıca, maddi alemle bir şeyler söylemek zorunda kaldığı ve örnek alemle ilişkisine açıklama getirmeye zorlandığı yönünde kuşkulanmamız da zordur, ancak metafizik, ahlak ve siyasi konulardan köklü bir değişimle doğal bilim sorunlarını ilgi odağı etmesinin de gerçekçi bir nedeni de yoktur ki varsayımda bulunalım. Zira ''Timaeus'' diyaloğunda madde aleminin yorumu ihtimal olmaktan fazla bir şey olmadığı açıkça belirtiyor. Öylece de dakik ve kendinden koordineli olmasını bekleyemeyiz. Çünkü Platon, bilişsel ve varlıksal ikilisinden tamamen vaz geçmiştir (Fredrick 2002).

2.4 Timaeus İle İlgili Değişik Fikirler

Platondan sonra gelen birçok bilim adamları Timaeus'un soyut bir destan olduğunu ve Platonun doğru felsefi fikirlerini yansıtmadığını ileri sürdüler.

Timaeus ile ilgili değerlendirmeleri doğal alemine ilişkin yansımaları ile gerçeğini kapsamamış ve sadece Platonun teşvik edici matematiksel yansımaları olduğu şeklinde öne sürülmüştür (Disckin 2003).

Diğer bir kısım alimler de Timaeus diyaloğunun yerini ve değerini yüksek tutmuş, eserleri arasındaki özel öneminden dolayı, Platonun gizli kasasının anahtarı olarak değerlendirmişler (Ritche 2014).

3. PLATONUN TİMAEUS DİYALOĞUNDA ELE ALDIĞI SORUNLAR

Timaeus diyaloğu Platon'un kapsamlı bir şekilde doğa ve varlıkların oluşumunu anlama çabası olup bütün bilgileri arasında ve Sokrates ile öğrencilerinin bilgileri ile düzenli bir bağlantı kurmak istemiştir. Önceki çalışmalardan az bir biçimde destek alarak Platon varlığın oluşumuna ilişkin her şeyin açıklamasını yapmaya çalıştı. Dünyayı ele aldı, nasıl oluştuğunu, yaratanı da aynı şekilde irdeledi, dünyanın ilk unsurlarına değindi ve evrenin astronomik düzenini araştırdı. Platon ayrıca insan vücudunu ele alarak organlarını da açıklamaya çalıştı. Bu arada Platon vücuda bulaşacak hastalıklardan da söz etmeyi unutmadı.

Bu bölümde, Platon'un Timaeus diyaloğunda ele aldığı sorunlardan aşağıdaki sırasıyla bahsedeceğiz.

3.1 Olağan İki Örnek ve Yaratıcı

Birinci soru: Var oluşu sürekli olan, daim var olmasına rağmen hiç bir olayda görülmeyen canlı nasıl belirlenip açıklanır? Aynı şekilde olayları yaptırtan ama var olmayan ve olması imkansız olan şey nedir?

Her insan düşünce ve kanıtlarla keşfedebilir, her zaman bir halde bulunur, diğeri de duyu ve hayale dayanarak gerçekte var değildir.

3.1.1 Nedensellik, Yaratıcı ve İki örnek

Her olayın vuku bulmasına neden olan başka bir olay vardır. Yani, ikinci olay vuku bulmaz eğer bir neden olmazsa, o da birinci olaydır. Yani nedensellik zincirinde birbirini takip eden olaylar düzeni vardır. Böylece olaylar arasında bağlantıyı kuran en önemli olay nedenselliktir.

İkinci soru: Dünya, astronomi ve ikisine bağlı her şeyle alakalı soru sormamız gerekmektedir. Bu soru da, vuku bulmalarının bir prensibi var mı veya vuku bulmasının hiç prensibi yok mu? Her şeyin başlangıcını araştırmakla başlamamız gerekir ve somut görünür ve bir vücudu var olarak meydana gelmiştir, işte buna duyulanlar denir.

Duyulanlar, duyu vasıtasıyla her olayın diğer olaylarla bağlantılı olup vuku bulmalarına neden olduğunu zan ile hissetmekteyiz.

Üçüncü soru: Bu dünyanın oluşumunu ve yaradılışını düzenleyen bir mühendis vardır. Ancak buradaki soru, o mühendis neye bakarak düzenledi, sabit bir örnek var mı yoksa olayı gerçekleştirene mi baktı?

Eğer bu dünya güzelse ve yaratanı yaradılışında yaratıcılık yapmışsa, o zaman ezeli örneğe yaratması sırasında baktığı ortaya çıkar.

Ama şayet kimsenin bu konuda söz edebilecek durumu yoksa, o zaman yaradılışın neden örneğine bakıyormuş?

(O zaman sonuç olarak dünya ezelidir, oturmuş ve değişemezdir).

Kesin gerekli olan nokta, bu dünyanın başka bir dünyanın resmi olmasını gerektirmektedir

Bütün kanıtların arasında akrabalık bağı vardır ve araştırıp kanıtla keşfedeceğin hususlara kadar böyle gitmektedir (Platon 1968).

3.1.2 Sonuç Olarak İki Çeşit Marifet

İki çeşit marifet vardır. Birincisi, oturmuş ve sabit ilme dayalı olanıdır. Bu akıl yoluyla idrak edilir ve delil ve kanıtlara dayanması gerekir.

İkinci çeşit marifet ise, zan üzerine dayanır ve bu zan her şeyin muhtemel olduğu hakikate benzer. Buradaki hakikat olma ve oluşuma bakmayı kastediyor.

Dr. Muhammed Abbas, Platon'un değişmeyen sabit yaratıkların var olduğunu ispat etmek için kanıt sunduğuna işaret ediyor ve bu kanıtın mutlak mükemmel dünyanın gerekliliğinden olup sürekli bir delildir, diyor. Ezeli resimler yoksa mutlak ilim de yoktur. Ayrıca, güveni hakkedecek zan olmaz ve öyle de sadece aldatıcı iddialardan başka bir şey kalmaz. Zira çıkarım yorumladığı şeylerle bağı vardır. O nedenle insanın üstün, hissedilmeyen ve dünya nesne ve varlıklarından daha kâmil bir sistemin olduğunu bundan daha güçlü ve kesin bir şekilde vurgulaması zordur.

Özet olarak, Platonun tasavvuru duyulan ve hissedilen dünyamızda gerçek bulunmamakta, örnek âlem olan farklı bir âlemin var olduğudur. Bu görüşü, doğal

dünyayı miktar ile yorumlayan Pisagor gurubuna engel oldu ve bu tasavvuru sonucunda hesap, algoritma ve astronomiden ibaret olan matematik bilimlerini sabit bakış açısı ve soyut zihinsel olarak uzmanlık dünyasından bağımsız şekilde değerlendirdi (Muhammed 2008).

3.2 Timaeus Diyaloğunda Dünya

Platon dünyayı ele alarak Timaeus diyaloğunun en önemli konularından olduğunu sayarak dünyaya 2., 3., 4., 5., 6., 7., 10., 18., 25. ve 27. Bölümlerde atıfta bulundu.

Platon, dünya doğasını ve neden var edildiğini açıklayıp, yerin top şeklinde olduğuna ve dairesel dönüşüne işaret etti. Bunun yanı sıra, dünyanın ruhunun ne olduğunu, dünyanın oluşumunda birincil unsurların ne olduğunu ve niye bütün unsurların oluşumunda yer aldığını anlattı.

3.2.1 Dünya Örneğinin Özellikleri

Dünyanın özellikleri ve oluşumundan söz ettiğimizde akla bu dünyayı yapan canlıların ne olduğu sorusu gelir?

Her canlı bu dünyanın bir parçasıdır ve parçalar her zaman eksiktir. Dünya güzel olduğu için eksik olmaz.

Allah dünyayı insan, hayvan ve bitkiler ile gözle görünen yaratıkları sığdırarak bütünsel olarak yapmıştır.

Timaeus diyor ki; bir gök vardır ve çok gök olması doğru olmaz. Bunun nedenini de canlının bütünsel tekliğine bağlıyor. Yani, Allah tek bir dünya yarattı ve fikrine göre dünyalar yaratmadı ve bu nedenle gök de tek yaratıldı ve tekliğini sonsuza dek koruyacaktır (Platon 1968).

Platon tek dünyanın iki dünyadan oluştuğunu düşündü: Örnek dünyası ve doğa dünyası. Doğa dünyası, duyulan dünya olup örnek dünya da doğal dünyanın tersine zaman ve mekân ile belirtilemeyen dünyadır. Ancak doğal dünya, ilk olan örnek dünyaya tamamen bağlıdır.

Platon ortaya bir soru atarak ve duyulan dünya olan ikinci dünya örnek dünya olan birinci dünyadan nasıl çıkar? ve şöyle bir gerçeğe vardı; varlık mutlak ve gayri

mutlak varlıklara bölünmüştür. Her ikisi arasında orta bir dönem vardır ve bu dönem duyularımıza dayanarak örnek ve yok olmak ile ortaktır. Her nesne ilk örneği suratına göre yapılmadan önce sıfatsız ve şekilsiz bir özdektir (Muhammed 2008).

Duyulan dünya tektir ve örneğine tabidir. Bu olay bütün vücutları kapsar, dışlarını değil. Dünya sonsuz bir boşluğun içine sürüklenmemişti, zerri ve bitgorilerin ikrine göre, dünya kendi kendinedir, organları yoktur ve hiçbir nesneye bağlı olmasına ihtiyacı yoktur (Amera 1998).

3.2.2 Dünyanın Küre Şeklinde Olması ve Kendinden Bütün Varlıkları Kapsaması

Dünya ateş, hava, su ve toprak olan dört unsurdan oluşma başlangıcında, dünya bütün o unsurları tam kapsamıştı ve bu bütünleşme ile tek dünya kalmış ve benzer başka bir dünya oluşmamıştır.

Zannediyorum ki sıcak, soğuk ve diğer faktörler dünyaya hastalık ve yaşlılık getirmektedir. İşte bu nedenle Allah mühendisliğini yapıp bütün nesne ve unsurları mükemmel meydana getirmiştir.

Allah küre şeklini verdi ki, kendi kendine kapalı ve bütün şekilleri içeren eksiksiz bir biçimde olsun. Bence küre şekli bütün şekillerin en iyisidir (Platon 1968).

Allah küre şeklinin tam hendesi biçim olduğundan dolayı dünyayı dört unsurdan yaratarak küre şeklini verdi (Mustafa 2018)

Kendi etrafında dairesel döngü ile dönmesini sağladı. Dünyayı daimi bir ezeli maddeden yarattı. Hiyuli aristotik olmayıp kolay şekil verilen büstlerin yapıldığı maddeye benzer bir çamur maddesinden yarattı (Muhammed 1986).

3.2.3 Dünyanın Ruhu ve Görevleri

Allah nefsi vücuttan önce yaratıp bedenin ortasına yerleştirmiş ve her tarafına yayılmıştır. Allah nefsi bedenden daha önce ve işlerinin amiri yapmıştır. Allah ruhu değişmeyen ve sabit cevherden alıp bedene yerleştirmiş sonra da bedende kendini geliştiren ve bölünen nefsi yaratmıştır. Sabit cevherle bölünen cevheri birbirine katarak üçüncü türü üretmiştir. Üçüncü cevher anılan iki cevherin ortasına yerleşerek sabitliği ve bölünme vasıflarını edinmiştir.

Yeni cevher bununla yetinmeyip zor olsa da, üç cevheri bir birine katmış ve üçünü bir arada toplamıştır. Ardından üç cevherin toplanmasıyla ortaya çıkan tek sonucu ve bölümlere ayırmıştır (Platon 1968).

Daha sonra dünyanın vücudu ruhu içinde belirtildi ve ruh yerleştiren tarafın fikrine göre takıldı, bedenin ortası ruhun ortasına konuldu, ancak ruh görünmez ve yeni doğan yaratıklar arasına yayılır (Platon 1968).

Anlaşıldı ki ruh üç cevherin karışımının sonucudur ve dünya matematiği alakasına göre koordine edilmiştir. Parçalar arasına uyumlu şekilde bağlanmıştır. Ruh kendi etrafında döner ve bütün yeni yaratıklara yayılır. Ruhun akıl ile ilişkisi vardır. Zihinsel mantık konularına değindiğimiz zaman aynı şeyin dairesi olur. İşte o zaman kesin anlayış ve ilim gerçekleşir. Bu iki bilginin ruhtan başka bir nesneden oluşması mümkün değildir (Platon 1968).

Platon anılan çeşitli sıfatlar hendesi şekillere benzeyen en küçük moleküllere aittir ve yer kürenin küplerden oluştuğunu düşünüyor (sınırsızı belirlemek), yer ve havanın en küçük molekülleri 8 genli, suyun en küçük moleküllerinin 20 genli olduğunu düşünüyor (Walterstes 2001)

Platon'un felsefesinde akıl, her zaman destanı ve destan da aklı çağrıştırıyor. Platon'un fikirlerine göre akıl ile destan birbirinden ayrılamazlar. Büyük meselelerde aklın çözümü gerçekleştirmediği zaman Platon tasavvur ile destana yönelip çözüme yaklaşıyordu. Böylece de tasavvur akla adım adım yaklaşır. Platonun fikrine göre destan akıldan büyüktür. Öylece, Platon bu marifet unsurunu ilk olarak yunan felsefesine soktu (Abdulrahman 2018)

3.2.4 Dünyanın Bir Beden Olması ve Dört Çeşit Canlının Bulunmasının Şart Olması

Vücudun şekli görünür, dokunulur ve yoğun olması gerekir ve bu nedenle Allah vücudu ateş, toprak ve maddeden oluşturur. Üçüncüsü olmadan sadece iki madde ile olmaz. Ateş olmadığında vücut görünmez ve madde olmadığında vücut dokunulmaz olur ve toprak olmadığında yoğunluğu kaybolur. Bu unsurlar arasında toplayıcı bir bağ var mıdır, sorusuna, evet, anılan unsurlar arasında kendi özünden olan bir bağ vardır, diye cevap verilebilir.

Allah, hava ve suyu ateş ve toprağın ortasına koydu ve aralarında aynı oranı kullandı, daha sonra bir birilerine bağlayarak tek göğü yaptı. Aynı oranla dünya vücudu doğdu. Anılan karışım oranı sayesinde dünyanın vücudu uyumlu meydana geldi (Plarton 2000).

Dünya vücudunun yaratıldığı ilk dört unsur belirlendikten sonra, bu dünyada emsal teşkil edecek dört cins canlı olması gerekmektedir dedi. Birinci cins, Gök Tanrı cinsi, ikinci cins havada giden cinstir, üçüncü cins de suda gidendir, dördüncü cins ise karada ayaklarla yürüyen cinstir (Plarton 2000).

İlkin evrende yarattığı en eskisi olan yer, yıldızlar, gezegenler ve sabit yıldızlardan oluşan ilahi cins olup yıl boyunca eksende dönerek gece ve gündüz mucizesini çıkarmıştır. İkinci cinsi ateşten yarattığı insandır ve insanları yeryüzüne dağıttı. Bireyler oldukça iyi huyluydular (Plarton 2000).

Allah yeni doğanı en güzel olarak yarattı. Allah'ın yaratışını temsil ederek akıllının akılsızdan daha güzel olmasını istedi. Her akıllının nefsi olması gerektiğinden Allah aklı nefse bıraktığı için nefsin yeri vücuttu. İşte böylece Allah evreni çok güzel yarattı (İzzet 2018).

Platon'un görüşüne göre dünya vücudunun oluştuğu dört unsurun cevher olmaları mümkün değil, çünkü sürekli değişirler. Platonun fikrine göre değişken cevher olamaz. Bu nedenle onlara sıfat veya künye adı verip bazı yerde belirir ve bazı yerde kaybolur (Fredrick 2002).

Platon yerin evrenin merkezinde olduğunu, yıldızların etrafında döndüğünü, bütün hareketlerinin dairesel olduğunu, çünkü bu tip hareketi aklın hareketi olup mükemmeliyet hareketi olduğunu düşünmekteydi! (Walterstes 2001).

3.2.5 Dünya Oluşumunun ve Doğuşunun İlk Unsurları

Unsurların düzeni ve doğuşu alışılmadık bir kanıta dayanmaktadır.

Üçgenler

Dört cisim birbirinden doğabilir, ateşle toprak arasında ilişki var ve cisimlerin en fazla görüneni olup her biri benzersiz bir cinstir.

Üçgenler iki üçgenden oluşur. İki kolu eşit üçgen ve bir kolu diğerinkinden daha uzun bir üçgen. İki kolu eşit olmayan üçgene üçüncü bir üçgen eklesek eşit kollu üçgen olur.

İki üçgen var cisimleri ateşten yapıldı ve diğer unsurlar da katıldı çünkü dört unsur bir birinden çoğalabilir, unsurlar iki üçgenden çıkar, üç tane de kolları eşit olmayan üçgenden, dördüncüsü ise kolları eşit olan üçgenle uyumlu olur.

Büyük cisimler çürüdüğü zaman değişik, çeşit ve şekillerde moleküllere dönüşür, birinci çeşit dört genli şekilde olup en küçükleridir. Bu hipotenüsü ufak kolunun iki katı olan üçgenden çıkar. İkinci çeşit ise sekiz genli biçimde ve sekiz üçgenden oluşanıdır.

Üçüncü şekil de yirmi genli olup altmıştan oluşup yirmi temeli olan yirmi eşit kollu üçgendir. Dördüncü çeşit eşit kollu üçgenden doğup dört üçgen üzerine oturarak eşit kollu küp veya karedir daha sonra beşinci çeşide yönelerek en mükemmel şekil olarak gördü ve dairesel şekil olan bu çeşitle dünyayı çizmekte kullandı (Platon 1968).

Platon, ilkel şekil olan dört, sekiz veya yirmi yüzlü ve hatta küp şeklini yapmakta üçgenlere dayanır (Platon 1968). Daha sonra Platon, makul kanıt yoluyla âlemin bir ve tek olduğunu vurguladı. Sayısız âlemler olduğunu savunan değişik fikirler öne sürülse de makul kanıtla tek olduğu kalır ve başka fikirlere inanan yanlış inanışta olur. Çünkü, makul kanıttan uzaktır (Platon 1968).

3.3 İlk Dört Unsur

Platon, Timaeus'de ilk dört unsurları ele alarak altıncı, yirminci, yirmi yedinci ve yirmi sekizinci bölümlerde bu konulardan söz edip diyaloğun yirmi dokuzuncu ve otuzuncu bölümlerinde de açıklamaya devam etmiştir.

Söz konusu unsurların şekillerini, doğaların başka çeşide nasıl dönüştüğünü, unsurların sayısı ve hareketlerini açıklamıştır.

3.3.1 İlk Unsurların Şekilleri

Platon, en esnek cisim olan ve hareket ile dönüşümden uzak toprağa küp şekli vermiştir, suya hareketi en zor çeşit, ateşe en kolay hareketli çeşit ve havaya

çeşitlerin ortası çeşidi belirlemiştir. Dolayısıyla ateş en ufak, su, en büyük ve hava da ortaları olmuş ancak ateş en sertleri durumunda olmuştur.

Bütün bu şekiller aynı incelik ve titizlikle yapılmış, aralarında uyum sağlanmıştır. Hacimlerinin ufaklığından dolayı bu cisimleri göremeyiz, ancak bir kitle halinde büyük sayıda bir arada toplanırlarsa bu mümkündür (Platon 1968).

3.3.2 Dört Cinsler Arasında Değişim Halleri

Toprak başka çeşit unsura dönüşemez ancak ateş, su ve hava başka unsura dönüşebilir.

Toprak ateş ve su etkisiyle çürüyüp moleküller halinde parçalanabilir ama çeşit olarak toprak kalır ve tekrar toplanabilir. Su toprağın tersine, tek parça olduğu halde ikiye bölünebilir ve bir cisim ateş ile iki cisim havaya dönüşebilir. Ateş her zaman sıçrayabilir hareketi ile bütün unsurları etkileyebilir (Platon 1968)

3.3.3 İlk Unsurların Hareketi ve Sakinleşmesi

Evren her zaman paralel ve dengelidir. Evrenin hareketinde sallanma ve eşitsizlik olması yerin dönüşünde eşitsizlik yaratır ve bu da unsurların hareketine neden olur.

Dünya daire şeklinde hareket eder ve bu dönüş hareketi dört unsuru da kapsar; çünkü unsurların hareketi dünyanın dönüşüyle etkilenir. Her unsurun döngü sırasında bir yeri var olup hareketin hafifliği ve ağırlığına bağlıdır. İşte bu nedenle hareket konusu unsurdan unsura değişik etki yaratır ve her unsur o şartlarla kendi yerini seçer (Platon 1968).

3.3.4 İlk Dört Unsurun Türleri

Dünya sadece bu dört (ateş, hava, su, toprak) unsuruna dayanmamaktadır; zira bu ana dört unsurdan türetilen başka türler de vardır. Ateşten yakıcı olmayan ışık şeklinde alev çıkar, havadan sis ve eter çıkar ve adları olmayan başka türler de çıkar. Sudan da iki çeşit çıkar biri nemli ve diğeri eriyebilen türdür. Nemli tür suyun ufak unsurlarına katılarak kendi kendine hareket kabiliyeti olandır.

Eriyebilen sıvı suyun bir türü de daha parlak olup sarı rengi özelliğiyle kayalar arasında donar ve ona altın denir. Altına benzeyen başka bir unsur daha vardır ve sıvı su ile topraktan oluşur ve adına bakır denir. Bakırın su ve topraktan oluştuktan sonra toprak ayrılıp ve yerine pas yer alır ve ona bakır pası denir. Pasın oluşma nedeni de suyun toprakla karışmasıdır. Su toprakla karıştıktan sonra su ateşe karıştığı zaman (yağmur, soğuk hava, kar, don) gibi muhtelif unsurlar meydana gelir.

Nemli su ile ateş suya karışır. Nemli su ateşten ayrıldığı zaman, dış unsurlar etkisiyle yer yüzünde donmaya başlar ancak soğukluk yer üstünde olur ve ona kar denir. Don dış unsurların tepkisine göre türleri değişir. Eğer hafif ise az don olur ve yer üstünde olana kar denir ve ondan da çiğ oluşur ve ona dolu denir (Platon 1968).

3.3.5 Dört Unsurdan Kaynaklı Erime ve Donmalar

Sudan Kaynaklı Eriyen Sıvılar

Sudan kaynaklı en önemli eriyen sıvılar bitki nektarı- bal- yağ- maya- özsudur.

Toprak üzerinde yetişen bitkilerle süzülen sudan bitki nektarı meydana gelir. Nektarlar birbirine karışarak değişik nektarlar oluşur. Bu nektarlardan değişik çeşitler olur ve en safı mayadır. İnce türü parlak olur ve ona yağ denir. Birçok ağ çeşidi vardır.

Ancak en yakın ve ağız tadına göre en sevileni baldır ve en saf ve tatlı olur.

Köpüklü bir cins de var etten ayrılır ve ona çiğ denir (Platon 1968).

Su ve Topraktan Kaynaklı Cansızlar

Su ve toprağın birleşmesinden taş doğar. Taş, su ve toprağın bir birine iyice sarılmasından meydana gelir. Su toprağa sızdığında topraktaki atomlara baskı yapar ve bu baskı toprağı oluşturur ve su buharlaşır.

Su buharlaştığında havaya dönüşür. Baskının şiddetinden toprağa yoğunluk ve sertlik kazandırır ve böylece taş oluşur. Taşın birçok değişik çeşidi de vardır (Platon 1968).

3.4 Yaratıcı ve Diğer İlah Sülaleleri

Timaeus diyaloğunun önemli konularında olan Yaratıcı konusunu, Platon bu diyaloğunun bir bölümünden daha fazla yerde ele almıştır.

Platon Yaratıcı ve diğer ilahlar konusuna on birinci, on ikinci ve on üçüncü ile on dördüncü bölümlerde değinmiştir.

Platon, diğer ilahların sülalelerine değindi; canlıların vücutlarının nasıl takıldığını, uyumun nasıl sağlandığını, yaratıcı vücuda taktıktan sonra ruhlara nasıl suret verdiğinin yanı sıra genç ilahların vücutları nasıl tasvir ettiklerine ve Allah'ın bütün bu hususları nasıl düzenlediğine değindi. Tüm bunları araştırmanın bu bölümünde ve gelecek satırlarda göreceğiz.

3.4.1 Diğer Canlıların Vücutlarının Oluşturulması

Platon diğer ilahlarla ilgili herhangi bir bilgisi yoktu. Bu konuya ilişkin konuşan önceki hususlara dayanarak diğer ilahların dedeleri olduklarını kabul etti; çünkü, öncekilerin dedeleri ile ilgili mutlaka bilgilerinin olduğunu veya aileleri ile ilgili konuştukları için onlara inanmamız şarttı.

Önceki yazılarda söylendiği gibi yer, gökten iki oğlan doğurdu ve adları Akinos ve Tetis, yer ve göğün iki oğlunun iki oğlu var ve adları Farkis ve Akronis. Bu ikisinden de iki oğlan daha doğdu ve böylece sülale oğul ve torunlara doğru devam etti (Platon 1968).

Platon'a göre iki tür ilah vardır: İdeal olan ve duyulan türleri. Platon, Timaeus'de görünen ve görünmeyen ilahların özelliklerinden söz etmedi ve her zaman gözle görünmezler dedi. Yani, dünyada görünen ilah var ve başka alemde görünmeyen ilahi güçler var (Platon 1968).

Yunan şairleri ve sözünü ettikleri ilaha gelirsek, Platon ilahı bilmek gücümüzü aşar, demektedir. Kanunlar kitabının bir ekinde Platon insana benzeyen bir ilahın olduğunu tamamen reddetmedi, görünmeyen ruhların olduğunu ve gök tanrısı olduğunu söyledi; ancak Platon, yunan dinlerinde, Tanrı'nın tasavvur edilen şekilde olduğundan kuşkuluydu (Fredrick 2002).

3.4.2 Yaratıcı'nın Ruhlara Suret Vermesi

Allah tümünü birbirine katarak karıştırıp üzerine cevheri dökerek tekrar karıştırdı. Daha sonra saf cevherden başka cevherler üretti ama ikinci ve üçüncü mertebede olacak şekilde meydana getirdi. Cevherleri gezegenlere dağıtmaya başladı ve her gezegene bir cevher koydu ve ruhları gönderdi. Ondan sonra tohumlarını zaman aletlerine attı, her biri uygun yönetimle yaptı. İnsan cinsi çift olur, ruhlar vücutlara yerleştirildiğinde çeşitli türlerden duygu oluşur.

Sevgi, lezzet, üzüntü ve korku ile kızgınlık oluşur. Allah bütün bu ruhların şerrinden sorumlu değildir ve bu nedenle bir kısım tohum ayda ve bir kısmı da yeryüzündedir (Platon 1968) Ruh Platon'a göre yaşamın prensibidir ve kendisi düzgün hareketleri düzenler ve her birinin belirli bir amacı vardır.

Her canlının bir hareketi vardır, o hareket kendinden ve muntazam olması gerekir. Timaeus'da dört ruh vardır: Birincisi ölü hayvandaki ölmeyen prensip ve vücudun ilginç prensibi kendisinin ruha hizmet etmesidir. Dünya ruhuna benzer prensip de insan ruhu olup top şeklindedir. Ruhlar vücutta boyundan itibaren aşağıya doğru bulunur. Dünyanın ruhu görünmez ve sadece akıl yoluyla idrak edilir (Platon 1968).

3.4.3 Ruh ve Vücudun Birleşmesi

Ruh, vücut içine batırıldı, ancak bu birleşmeye rağmen ruh, vücudun emrine bağlı olmaz; vücutta ona (bağlı olmaz). Bazı zamanlarda ruh vücudun akımına kapılır ve diğer kez de vücut ruhun akımına (kapılır). Bundan değişik altı hareket meydana gelir: İleri, geri, sağ, sol yönünde hareketler ile aşağı ve yukarıya doğru hareketler (Platon 1968).

Baba Fuad Jerji Barbara, Platon fikirlerini açıklamak için Timaeus yorumunun önsözünde, ruh ve vücudun birleşmesinin sorununu ilk olarak Platon'un ortaya attığına işaret ederek, ruhun daha eski ve daha mükemmel olduğunu belirtti.

Ruhun vücut ile karışması uyumlu kimya unsurlarının karışımından ibarettir (Platon 1968).

3.5 Platonun Astrolojik Sistemi

Platon, astrolojik sistemine ilişkin kalıcılık ve zamanın aslı kavramlarını Timaeus diyaloğunun sekizinci bölümünde ele almış, gezegenler ve uzayda döngüleri ile önemli astrolojik varsayımlarına değinmiştir.

Ayrıca, gök küre ve yer kürenin hareketleri, duruşları ve gezegenlerin arasındaki uzaklıklarla ilgili açıklamada bulunmuştur.

3.5.1 Zaman ve Kalıcılığın Aslı

Ezeli ilahlar doğduktan sonra, sonsuz olan hareketli bir canlı idi. Düşündükten sonra Allah, bir suret yaratmaya başladı ve içinde ezelden hareketli olan ezel ve yeniyi topladı.

Sayılı yıl bazında zamanı yarattı; zaman astroloji ile birlikte gerçekleşen bir olaydır. Zaman ve astrolojinin ezeli bir doğaları vardır. Mevcut zaman sayılı yıl tabanında hareket eder. Platon, sonsuzluğu zamanla bağladı; çünkü zaman sürekli ezelidir ve zamanın birkaç türü bulunmaktadır: Vardı (geçmiş zaman), var olacak (gelecek zaman) ve vardır (geniş zaman).

Zamana en fazla yakışanı sonsuzluğa sahip var olandır (Platon 1968). Daha sonra Platon, önce ve sonra kelimelerini, vardı zamanı ile bağladı ve külli nefsten önce dediğinde, nasıl önce der, Platon'a göre zaman öncesi var mı idi? Bu zaman külli nefsten önce mi idi? İşte bu noktadan itibaren zaman sorunu başladı. Platon zaman nasıl bakardı? Zaman, yaratık mı yoksa ezeli mi? Bütün bu soruların ortaya atılmasının nedeni iki kelimenin söylenmesidir: Önce ve sonra. Çünkü iri zaman öncesine işaret ederken, diğeri de zamandan sonra anlamına gelip iki zamanın olmasından kaynaklıdır.

Kimilerince zaman, Platon'a göre yaratılmıştır ve zamanı suret fikrine bağlamaktadır. Yani suretler sabittir ve zamana bağlanmamaktadır. Ancak zamana hareket bağlıdır. Yani, ezel kavramını zaman değil suretlerle ilişkilendirmişler; çünkü suretler sabittir ve suretlerden sonra zaman yaratılmıştır (Abdulrahman 2018).

Zaman, sayı kanununa hem dayanıyordu hem de onu geçiyordu, hâlbuki günler, aylar ve yıllar önceden yoktu. Yaratıcı, dünyanın sonsuzlukta yaratıcıya benzemesini istedi ve sonsuzluk hareketinde olan bir suret ile dünyayı sonsuzlaştırmayı amaçladı.

3.5.2 Gezegenler ve Astrolojideki Rolü

Zaman sürekli olarak gezegenlerin hareketine bağlıydı ve bu nedenle yaratıcı güneş, ay ve diğer gezegenleri yuvarlak ateşten yarattı (Muhammed 1986).

Her gezegenin vücudunu yaptıktan sonra her birine yürüyeceği yolu belirledi. Bu yol diğer gezegenlerin yoluyla ne buluşur ne de kesişir ve her birinin yolu kendine özgüdür. Ayı yerin etrafında ve güneşi de yerin üstünde dönmesini sağladı. İki tane gezegen vardır biri kutsal Hermes ve diğeri de gündüz gezegeni olup hızları güneşin hızına eşit ancak döngüleri güneşle ters istikamettedir.

Zamanı yapmak için gerekli gezegen arasında karşılaşma ve mukayese var. Gezegenlerin vücutları canlılar gibi aralarında ruhsal bağ vardı; her biri üzerine düşen görevi biliyor ve diğer gezegenlerin güzergâhına doğru sapmazdı. Dar döngüsü olan gezegenler daha hızlı ve geniş döngülüler daha az hızda dönerlerdi.

Ağır ve hızlı olarak nitelenen hareketler ile gece ve gündüz yaratıldı. Aynı şekilde yüce yıl yaratıldı ve gezegenler döngülerini tamamlayıp ilk noktaya geldiklerinde yıl tamamlanırdı. İşte bu hareketler ile dünya sanki kâmil akıllı bir canlı olmaktadır (Platon 1968).

Yaratıcı o gezegenler için nefs yaptı ve o nefsler küresel nefsin yapılışından kalanlarıydı. Yani derece olarak daha az ama kendisi gibi akıllı ve ölümsüzdü. Platonun en fazla ilgisi dört gezegen üzerine idi: Güneş, Ay, Merkür ve Venüs idi. Gündüz hareketinin bütün hareketlere hâkim olduğunu ve gezegenlerin sarmal şekilde döndüklerini gördü (Platon 1968). Zaman, Platon için ezeli ilahların sureti olup ezele doğru hareket etmektedir. Platon zamanı Şimdiki, Geçen ve Gelecek olarak bölmüştür (Mustafa 2018).

3.6 Konum Teorisi

Konum teorisi Platon'un önemli teorilerindendir; zira bu teoriye Timaeus diyaloğunun birçok bölümlerinde değinmiştir. On dokuzuncu bölümde kaçan nedene

ve unsurların aslına değindi, yirminci bölümde konumu açıkladı, yirmi birinci ile yirmi üçüncü bölümlerde kabil veya kap ile olmak ve varoluşu ele aldı. Bunların yanı sıra otuz yedinci bölümde de nedenler ve bunlardan gerekli neden ile ilahi neden konularına değindi.

3.6.1 Konum

Platon madde çokluğunun nedenlerini dört unsura bağlıyor, çünkü, madde bölünebilir ve bölünebilen her şey çoğalabilir.

Platon, konumun bütün olayların toplandığı akseptör veya kap olarak görüyor ve Timaeus diyaloğunda konumun özelliğini açıkladı.

Akseptör, sözde tatlı bir izlenim ve mühür olduğu görenin gözünde şekiller ve kıyafetler olarak görünür. Sözcü bu akseptörün resimsiz ve şekli olmadığını eklemiş. Yani, kendine özgü bir şekli vardır ve başka bir şeye benzemez ve kalan resimlerden izole olmuş durumda kalmalıdır (Platon 1968).

Platon zatını açıklamakla yetindi ve diğerini astrolojik sistemi ile konum teorisi için açıkladı. Platon konum meselesini unsurların özelliği nedeniyle gördü. Unsurların bulunmasını, bazı idrak özellikleri olarak yorumlar ve gerekliliğin var olması konumun olması olarak açıklamaktadır (Platon 1968).

3.6.2 Nedenler

Gerekli Neden ve İlahi Neden

Nedenler iki türdür. Birincisi gerekli nedenlerdir. Bu nedenlerin arkasında ise amaç ve sebep vardır. Diğeri ise ilahi nedenlerdir. Bütün meselelere giren nedenler olup, bu nedenler, mutlu yaşamın sebebi olur (Platon 1968).

Baba Fuad Jerjy Barbara, Platon sebebi öğrendikten sonra onu genel neden olarak kabul ettiğine ve onu sebep özelliği kabul ettiğine işaret ederek, Platon insan vücudunu önemseyip eğitimin en önemli hususlardan biri olduğunu ve nedenlerin meselelerin sebeplerini öğrenmek için kullanır (Platon 1968).

Gerekli nedenler, bütün meselelere dahil olup İlah'ın iradesine bağlı olup çoklu veya tek olan mutlak bir surette bulunması imkânsızdır. Bunun kanunlara katılması ve bu esasa göre karışımlarından tek oluşması gereklidir (Platon 1968).

Kaçan Neden

Platon Sokrates'le konuşarak şu sonuçlara varır: Olası unsurların aslını öğrenmek için su, hava, ateş ve toprağın özelliklerini görmemiz lazım. Bu görüş astrolojinin doğumundan önce olmalı ki bu dünya oluşmadan ne değişimlerin meydana geldiğini görelim, asılları ve doğumlarının nasıl oldu? Baktı ki onlar prensip olarak bilindi, yani bütün nesnelerin prensibi idi (Platon 1968).

Yaratıcı dünyayı yoktan yaratmadı, düzenli bir karışım aklın başarısı, yaradılışın gerekliliği ve gereklilik kendi kendine kaçan nedendir.

Yaratıcı İlah, İlahi aklı hazırladı ve o dünyayı yaratmaya çalıştı ancak dünyayı sadece İlahi akıl değil, yaratıcı İlah var etti. Bu nokta da Timaeus diyaloğunda açıklanmaktadır (Fredrick 2002).

Atom grubu ve mühendislik alimleri, mekan meselesi ile ilgilendiler ama eski fizik bilim adamları madde, özellikleri ile sayısına önem verdiler.

Platon, iki muhtelif nesnenin aynı yerde ve aynı anda bulunmalarının imkansız olduğunu açıkladı (Platon 1968).

3.6.3 Varoluş, Olma ve Konum

Tek bir cins var, sabit olup, ne doğar ne de sorunla karşılaşır. Zatına kimseyi kabul etmez ve kendisi de hiçbir yaratığa girmez ve bu tür duyguya kapılmaz. Var olan ikinci cins, birinciye benzer duyarlı ve sürekli hareket içindedir.

Üçüncü cins ise, kesinlikle kötülüğü kabul etmez, her yaratıkta bulunur ancak ikinci cinsten farkı duyguyla değil, kanıtla anlaşılır (Platon 1968). Ölümsüz olarak adlandırılan bir tür yaratıklar da vardır. Bunlar hak ve adaleti izlerler, canlı yaratıklar olup doğarlar, yemek yerler, büyürler ve daha sonra ölürler (Platon 1968).

3.6.4 Yerel Hareket ve İlk Karışıklık

Olma olayı hava ve topraktan kaynaklı şekilleri kabul eder, ayrıca bütün diğer reaksiyonları da (kabul eder). İşte bu nedenle çeşitli görünür ancak, güç ve faaliyetlerinin benzersizliği nedeniyle yanlarında dengesiz olur ve hareket ile sarsıntıya maruzdur. Hareketine var olan güçler, birbirine karşı hareket etmelerine sebep olur. Bu yön ilk yönden farklı olup bir birlerinden ayrılırlar.

Değişik unsurlar birbirlerinden ayrılır, ama benzer olanlar ayrılmaz ve bir yerde toplanırlar.

Bu unsurlar akıllanmadan yoksun ve dengesiz olurlar. Bütün unsurlar Allah olmadığında körleşir ve mutlak kargaşaya maruz kalırlar.

Allah örneğe dayanarak onlara şekillerini vermiştir. Ayrıç sayılara da dayanmış ve en iyi içerik yapmıştır (Platon 1968).

Baba Fuad Jerjy Barbara Timaeus açıklamasında unsurların aslı gereklilik ve bulunmaya döndüğüne işaret etmektedir. Cisimler ideal suratlar olup kamil olma özelliğindeler. Dengelerinin artmasını isterse dönüşebilirler. Platon ise ilkel cisimlerin maddi moleküllerin parçaları olduklarını kabullenmekte olup bu moleküller, parçalanabilir ve bu yaşlılık ve ölümün yorumudur Platon göre. Buna göre sistem örnek dünyadan duyarlı dünyaya dönüşür ve birbirlerine karışır (Platon 1968).

3.6.5 Kabul Eden (Kap)

Tüm nesneleri kabullenebilen ve gücünün dışına çıkamayan cisimler, aynı nesne zatının cisimleridir. Bunlar dönüşemez, ayrılamaz ve yumuşak madde içerdiklerinden yapışkan olan bu madde karşısına gelen nesneleri harekete sokar.

Karşısına gelen nesneler, sürekli var olan ve özelliklerini kendisinden alan nesnelerdir.

Cinsler üç türe bölünür: Yenileyen, yenilenen ve üçüncü cins de yardımcı ve yenileyene benzeyendir. Ana olan kabul eden taraf ile baba olan yardımcı taraftır, oğul ise aralarındaki doğadır (Platon 1968).

3.7 Duyu Teorisi

Platon, otuz birinci, otuz ikinci, otuz üçüncü, otuz dördüncü bölümlerde soğuk ve sıcaklığı duymak, sert ve yumuşak ile tat ve sancı duyular ile duyu izlenimleri ele almış nasıl tadın alındığını ve tat alma duyusunun yanı sıra çeşitli kokuların nasıl ayırt edildiğini açıklamıştır.

Duyulara ilişkin konuşmayı durdurmamış ve yorumun aslını diyaloğunun otuz beşinci ve otuz altıncı bölümlerinde yaparak ses ve sesin nasıl ulaştığının yanı sıra işitme duyusunu da açıklamıştır.

Ayrıca, ana renkler ile çeşitli renklerden söz etmeyi de ihmal etmemiştir.

3.7.1 Duyusal İzlenimlerin Aslı

Platon, acı, tat, kokular, değişik tatlar ve duyusal izlenimlerin aslını ele aldı. Bütün vücutlarda cisimler olmalıdır. Beden ve ruh konusuna şimdiye dek değinmemize rağmen, bu tezin gelen bölümlerinde detaylandıracağız.

Burada duyusal reaksiyonlara değineceğiz. Sert ve yumuşak gibi, ağır ve hafif, sıcak ve soğuk, kalın ve ince, tat ve acı ile vücudun duyduğu sancılar veya organlara ulaşan şehvetler ve muhtelif tatlar.

Platon, çakışan tatlar ve duyular arasındaki değişiklikleri açıklamayla başladı ve ilk önce sıcak ve soğuktan söz ederek sıcağın bedenlerimizi ufak bölümlere parçaladığını ancak soğuk sıcağın tersine iç sarsıntıyı, yani, titremeyi meydana getirdiğini söyledi.

Daha sonra sert ve yumuşağa yönelerek sertin etimizin ondan teptiğini ve yumuşağın etimizin ondan tepmediğini belirtti.

Ağır ve hafife gelince, bütün dünyayı kapsayan ve alçak ile yüksek meziyetinde iki çelişkili kavram olduğunu ifade etmektedir.

Sert ve yumuşağa gelince, dengesini kaybedene sert ve dengesini koruyana yumuşak denmektedir (Platon 1968).

Tatlar duyusuna gelince, çok sert ise tutma ve kaba görünür, sertliği azaldıysa dili yıkayan tadı olur. Tuzlu, alkollü ve soda tadı ise, dilin özüne varır. Ancak tatlı tatlar, ters etkilerle meydana gelir ve ağzın nemli bölgelerinden oluşur.

Platon fikrine göre kokular kendilerine özgü nektarla ilgilidir. Yani, ıslanmayıp buharlaşmadıkça koku çıkmaz ve bizde kokuyu duyamayız.

3.7.2 Renkler

Göz yoluyla vücuda varan alevden ibarettir. Bu noktadan renk, fark etme duyusu oluşmasını sağlar. En önemli renkler, beyaz ve siyahtır. Ancak bu ikisi, bir birine karşı ters çalışırlar. Beyaz renk, görüşü dağıtır ancak siyah toplar. Daha sonra diğer dokuz ana renklere yönelir.

Bu renkler, karışımı yoluyla oluşurlar. Kırmızı, beyazla karışan kırmızı ve sarışın renkten oluşur. Kırmızı, beyaz ve siyah renkleri toplarsak mor renk meydana gelir. Gri renk, siyah ve beyaz karışımının sonucudur. Gri rengi sarışın ile karıştırdığımızda ateşli renk oluşur. Beyazı sarışın ile karıştırdığımızda sarı renk oluşur. Yeşil renk de siyah rengin ateşli renkle karışmasından meydana gelir. Siyahı parlak renkle karıştırdığımızda mavi renk meydana gelir. Böylece, bu yöntemle ana renkler oluşur (Platon 1968).

Platon, ana renklerin sadece 4 renkten (beyaz, siyah, kırmızı ve ışık rengi) oluştuğunu görmek istemektedir. Beyaz, siyah ve ışık rengi, renk türüdürler; ancak, kırmızı göreceli gerçektir ve dokuz renk ise bu renklerin karışımıdır (Platon 1968).

3.7.3 Duyusal Bilginin Eleştirisi

Platon nezdinde duyusal bilgiye yönelen eleştiriler, Thyatius adlı gencin Sokrates'e sunarak Sokrates tarafından dile getirilmişti (Platon 1973).

Platon bilgi ile duyuyu birleştirerek şu tümcede özetledi (insan bütün nesnelerin ayarıdır). Bu cümlede derinleşirsek, insan ne duyarsa doğru ve gerçektir anlamı çıkar. Platon, duyu ve bilgiyi toplama eleştirisine yöneldi ve Thyatius diyaloğunda bu konuyu önemsedi (Platon 1973).

Duyu ve bilgiyi toplamak, bir fikrin diğerine yeğlenmemesi, yani bütün fikirler doğru olmada ve gerçeklikte eşit olur ve tüm yaratıklar bilgi ve duyuyu kendi bakış

açısından görür. Bunun anlamı da bir domuz veya zebra veya başka hayvanın gördüğü insanın gördüğünün aynısıdır. Buradaki fark, her birinin gördüğü kendine göre doğru olmaktadır. Yani hayvanın fikri insanın fikri ile eşit olup ama herkesin kendine göredir.

Keza çocuk da bilgi ölçütü sayılır; çünkü, bütün duyuları doğru ve gerçektir. Böylece çocuğun bilgi ve duyusu kendince doğrudur.

Duyular çelişkili olur çünkü nesneler uğraştığın nesnelere göre değişir. Zira, maruz kaldığı ışığa veya uzaklığa göre değişir. Bakarsın, yakın nesne uzak aynı nesneden daha büyük görünür. Kırmızı veya yeşil ışığa maruz kalan cisimler, beyaz renkli ışığa maruz kalan cisimlerden farklı görünür. Ayrıca renk tamamen kaybolabilir de.

Nesneler bakışa göre gerçek veya sahte olabilir. Yani bize göründüğü gibi onu görürüz. Ayrıca, aynı yaratığın duygusu ara sıra değişebilir.

En önemli eleştirilerden, ilgi ile duyuyu birleştiren eleştiridir. Bütün duyuları duyu organlarından elde ederiz. Yani bu duyular bilgi değil, idrakin özüdür (Platon 1973).

Ve bu eleştiriyi bir sözle sonlandırırız: Bilim sadece duyulara göre olmaz; gerçeğe varacağımız duyular, akıllandırılırsa bilim olur (Platon 1973).

3.8 İnsanın Ruhu ve Bedeni

Platon'un ele aldığı önemli konulardan biri insan (ruh ve beden). Platon insan bedeninden baş, yüz, iki göz ve görmek gibi konuları Timaeus diyaloğunun on beşinci bölümünde ve nedenler ile görmekle ilgisini on altıncı bölümde ve işitmeyi on yedinci bölümde ve işitmek ile sesi otuz beşinci bölümde değerlendirdi.

Ayrıca, diğer önemli konurlar, uyumak, rüya, ayna ve görmek ile işitmeyi neden elde ettiğimizi de irdelemiştir.

3.8.1 İnsan ve Organları

Baş

Allah insanı yarattığında vücudunun en üs kısmını yuvarlak yaptı. Yaratıcıya göre en iyi şekil olan yuvarlak organın adı (Baş)tır. Bu kısım vücudun en üst konumunda olup tüm diğer organlarının hareketinden sorumlu olup yuvarlanarak yere

yaklaşmaması nedeniyle, o konuma yerleştirilmiştir. Platon, başın en kutsal ve İlahi organ olduğunu, yüzün de başa yerleştirildiğini ifade etmiştir.

Bedenin iki yüzü vardır: Ön ve arka. Platon, ön yüzünü yeğledi ve onun başkanlığı hak ettiğini belirtti.

İki Göz

Allah iki gözü yarattı, taşıdığı ışık ile görmeye yarar. Yeri de yüzün ortasındadır. Platon gözlerdeki ışığın kaynağı ateştir, ancak yakıcı değil. Görme olayı gündüz ışığı gözden kaynaklanan ışıkla karşılaştığı zaman birleşerek meydana gelir ve dışarıdaki nesneleri görmeye başlarız.

Platon uyumayı ve rüyaları yorumlayarak insan gözlerini kapattığında gözdeki ışık dışarıya çıkamaz ve dış nesnelerde yansıma yapamaz. Bu nedenle iç hayaller görmeye başlarız ve rüyalar oluşur. Yani rüyalar, insanın uyuduğu zaman dış çevreden gördüklerini uykuda anımsamalarından ibarettir.

Rüyaları yorumladıktan sonra Platon görme duyusunu aynalarla anlatıyor ve iç ışıkla dışarıdaki ışık birleşerek tek ışığa dönüşür ve görme duyusu gerçekleşir.

Resimleri tersine çeviren aynalar vardır ve içine toplayarak resimlerin yönünü değiştirmeyen aynalar vardır (Platon 1968).

Gözlerin konumu yüzde olması insana görme faydasını sağlar. İnsan kör olsaydı, görürken yaptıklarının yarısını bile yerine getiremezdi. Gözler olmasaydı yıldızları, gezegenleri, göğü ve Allah'ın yarattığı harikaları göremezdik (Platon 1968).

Görmek ve İşitmek

Platon gözleri ve önemini, başın vücuttaki konumunu anlattıktan sonra ses ve işitmek duyularının faydası ve öneminin daha az olmadığının altını çizerek ruhlarımızın hedeflerine uyum içinde ulaşmaları için aynı faydaları sunmaktadır (Platon 1968). Platon'a göre, işitmenin kaynağı kulaktır ancak beyin, hava ve kan da katılır bu operasyona. Zira işitme hareketi kulaklardan başlar ve karaciğerde biter. Hareket ne kadar yumuşak olursa, ses o kadar ince olur ve ne denli sert olursa işitmek o denli kaba olur (Platon 1968).

3.8.2 İki Mait (Ölümlü) Cins

Daha önce açıkladığımız gibi, ruh ikiye bölünür: Mait ruh ve mait olmayan ruh. Mait olmayan ruh mait bedene girer ve mait kısım olur. Mait ruh, İlahi unsurdan izoleli bir şekilde mait olmayan ruhun meskeninden farklı bir meskene inmiştir. Boyun da aralarında ayırıcı olmuş ve aralarında bağ ise göğüstür (Platon 1968).

Nefisin biri reaksiyonu olan ve diğeri besleyici olandır. Birincisi kızgınlık ve şehvete meyillidir, yeri de başta olup, boyun aralarında ayırıcıdır. Platon, iyi erkek aklını kullanabilen, şehvetlerini kontrol edebilendir ve öldüğünde nefsi rahat ölümsüzleşir. Kötü erkek ise şehvetleri aklına galip olandır ve nefsi yere kadın vücuduyla döner. Eğer o nefs, ıslah olmazsa üçüncü kez hayvan vücudunda döner. Nefsin ıslah olmayan merdivenleri vardır (erkek-kadın-kuş-davar-sürüngen-yer kurdu-su canlıları) ve nefs günahına göre derece derece iner ancak akıllanır ve şehvetten kurtulursa salih insan derecesine yükselir.

Platon mait ruh ve mait olmayan ruhu ve aralarındaki ayırıcıyı anlattıktan sonra birbirine bağladı, ayrıca insan bedeninin parçalarını açıkladı ve vücut organlarını ayrıntılı olarak ele aldı.

3.8.3 İnsan Vücudunun Organları

Platon, vücudun bütün organlarının beslendiği kan çeşmesi olarak kabul ettiği kalpten başlamıştır. Kalbin vücut organları arasında en değerli olduğunu gören Platon, ardından akciğere geçmiş ve kalbin desteklendiği masaya benzetmiştir karaciğeri; çünkü, kalp kızdığı zaman ondan destek alır. Akciğer hava erir ve kalbi serinletir ama akciğerde kan yoktur (Platon 1968).

Daha sonra karaciğerin şeklini anlatıyor ve yoğun, kaygan ve parlaktır diyor ve şehvetli ruhun meskeni, ödün yanında olur ve karaciğere karışır, bazen de karaciğeri sıkar ve kabalaştırır, bu nedenle karaciğer kirlendiği zaman kusmak ve ağrılar meydana gelir (Platon 1968).

Timaeus diyaloğunun kırk ikinci bölümünde Platon dalağı anlatır ve biçim olarak süngere benzetir, sanki karaciğeri silmek için hazırlanmış ki onu temiz ve parlak yapıyor. Dalak karaciğerin soluna düşer, görevi karaciğeri vücudun pisliklerinden arındırmaktır, kansız olur ve vücutta kir arttığı zaman dalak şişer (Platon 1968).

Diyaloğun kırk üçüncü ve kırk dördüncü bölümlerinde vücudun içi, bağırsakları, kemikleri, eti ve iliği anlatır. Bağırsakların görevi karın altında yemeği tutmaya, eski yemekle yenisinin birbirine karışmamasını sağlar. Ardından insan ruhunun bedene bağlı olduğunu, aralarındaki bağın ilik olduğunu, ince üçgenlerden gayet titizlikle yapıldığını anlatır, beyin de iliğin bölümlerinden bir kısım olduğunu, yerinin başta olduğunu, omurga ve kemik iliklerinden oluştuğunu belirtir. Kemiğin saf ince topraktan yaratılarak ateşe bırakılmış ve daha sonra suya batırılmıştır. Top şeklinde olan kemiklerden omurga, hareket etmesi için omurganın eklemlere dayandırılarak kemiği koruması için etle kaplandığını söyler. Etin içinde damarlar yaratılıp vücudun nemini korur ve sıcaklığı ile fonksiyonu gerçekleştirir.

Ağız ve dişi anlatarak yaşamın devam etmesi için önemli gıda ile vücudu besler. Ağızda diş, dil ve dudaklar olur. Saç, hava değişikliğine karşı korumacıdır. Et yerine başta olan saç beyni korur. Tırnaklar da sinir, deri ve kemik karışımıdır ve çok işlere yaradığı için el ve ayakuçlarında olmuştur (Platon 1968).

3.8.4 Solumak

Timaeus diyaloğunda Platon'un kırk altı ve kırk yedinci bölümlerde ele aldığı önemli konulardan biri de solumak, bununla ilgili her şey ve nasıl gerçekleştiği anlatılmaktadır. Ayrıca, damarların görevleri, vücuttaki konumları ve solumanın nedenleri ifade edilmektedir.

Solumanın Açıklaması ve Nedenleri

Vücudun içine girip çıkması için Allah, havayı şeffaf yarattı. Havanın kolaylıkla vücuda girip çıkmasını sağlamak amacıyla solunurken havayı bir ışın takip eder. Platon bu ilişkiyi suyun gel git ilişkisine benzetir. Ancak buradaki soru, soluma işleminin nasıl gerçekleştiğidir? Solunum cihazı nasıl çalışır?

Platon solunum cihazını çarkı feleğe benzetir havanın akciğerden dışarı çıkışında, döner tekrar akciğere girer. Havanın giriş ve çıkış operasyonu ağız ve nefes yollarından olur ve solunum gerçekleşir zira her canlının organlarında kan damarları vardır ve kanın özelliği sıcak olmasıdır. Platon o sıcaklığı ateşe ve havanın soğukluğu baskı yaparak vücudun ısısı denkleşir (Platon 1968).

Baba Fuad Jerjy Barbara Timaeus'u anlatırken Platon'un solunum operasyonunu 3 aşamada gerçekleştiğini belirtti. İlk aşama, nefesi dışarı vermek, burada havanın vücut dışına atılmasıdır. İkinci aşama da derinin nefes almasıdır. Bunda da havanın ten ve etten çıkarılmasıdır. Üçüncü ve son aşama ise havanın nefes alarak tekrar vücuda iade edilmesidir (Platon 1968).

3.8.5 Vücut Beslenme Ruhu

Timaeus diyaloğunda Platon'un ele aldığı konulardan biri de vücudun beslenmesini kırkıncı ve kırk dokuzuncu bölümlerinde işlemesidir. Bu kısımlarda kan hareketinin nasıl tamamlandığını, genç ve yaşlılarda hareket ve ölümün nasıl gerçekleştiğine değindi.

3.8.6 Vücudun Beslenmesi

Platon, yemenin ve içmenin septal membran ve göbek arasında olduğunu söylediği şehvetli ruhun özelliklerinden saymaktadır. Platon, bu yerin vücudun beslenme yeri olarak gördü. Septal membran ile göbek arasında uzanan bölgenin akıl işleriyle ilgisi olmadığını ve duyuya dayanıp hayallere götürdüğüne inandı (Platon 1968).

Beslenme işlemi damarlar yoluyla olur; damarlar, deri altında ince kanallardır, yemekle dolup atar, damarlara taşır vücudun her tarafına ulaşana kadar gider. Beslenmeye ihtiyacı olan bütün canlılarda gerçekleşir (Platon 1968).

Vücudun kabul ettiği besinler meyve, baklagiller veya Allah tarafından canlılara faydalı olsun diye yarattığı yemeğe ve beslenmeye elverişli otlardır. Renklerin karışımıyla çeşitli renkler meydana gelir ki, biri de kırmızıdır ki oda kan rengidir. Kan vücutta dolaşan bir çeşit sıvı olup canlıların organlarına damarlar sayesinde temel gıda verir. Kanın vücutta orta ve yeterince bulunması önemlidir. Kan oranı azaldığında sağlık sorunlarına neden olur. Kanın dolaşımı tam olur ve dünyanın dairesel dönüşüne benzer.

Vücuttaki kan gençlik ve yaşlılık evrelerine direk etki yapar. Vücutta kan azaldığında vücut solar ve beden hantallaşır. Yaş ilerledikçe sağlık dengesi kaybolmaya başlar ve uzun süre yorulmak ile birçok etkenlere direnmekten kaynaklı yeni kan yapımı zorlaşır.

Ayrıca, ilik ile kemik arasında uyum sağlanmaz, ruhun üzerinde engeller olur, bu da doğaya terstir. Bu terslik nedeniyle çeşitli hastalık ve ağrılar başlar, böylece ömür normal bir şekilde biter, buna Platon doğal ölüm adını vermiştir (Platon 1968).

3.9 Bitki ve Hayvanın Aslı

Daha önce insanın nasıl yaratıldığını anlattıktan sonra geriye canlıların nasıl yaratıldığını bilmemiz kalıyor.

Timaeus diyaloğunun kırk beşinci ve elli beşinci bölümlerinde, Platon bitkilerin aslı ve ruhlarını ele alarak bitkilerin türlerini belirledi. Aynı şekilde hayvanları irdeledi, türlerini belirledi, doğumlarını yazdı. Dişi cinsinin aslı nedir? Platon doğumun yeni bir nefs mi yaratır yoksa nefs ölü cesetten mi geliyor?

Tüm bu sorulara bu tezin gelecek satırlarında cevap bulacağız.

3.9.1 Bitkinin Aslı

Platon bitkilerle başlayarak onların da ruh taşıdıklarını görüyor. Bu üçüncü ruh olan ve septal membran ile göbek arasında bulunan ruh olup, akıl ve idrak'tan uzak ancak lezzet ve acı duyusuna sahip olan bir nefstir. Ancak, ne öz meseleleri ne de başkalarını düşünmez ve hareket edemeyen sabit bir yaratıktır (Platon 1968).

3.9.2 Dişilerin ve Hayvanların Aslı

Daha önce Platon'un ruhları nasıl düzenlediğini belirttik. Bütün ruhların erkek bedeninde yaratıldığını, günahlar yüzünden başka bedene dönüştüğünü, erkek günahlara devam edip ölürse kadın bedeninde tekrar doğduğunu düşündüğünü yazdık. Kadınlar yaratıldığında İlah mühendislik yaparak sevişme sevgisini ekti ki doğum ve meyve çoğalması gerçekleşsin. Kadınlarda rahim yaratıldı ki bebeği korusun ve içinde güvenle büyüsün; vücudu tamamlandıktan sonra hayata çıksın ve böylece canlının doğurma işlemi gerçekleşsin.

Daha sonra Platon, hayvanlara yöneliyor ve görüyor ki ne iyi ne de kötü erkeklerden yaratılmışlar. Hayvanları türlere bölerek kuşlar, davarlar, sürüngenler, yer kurtları ve balıklardan oluşturmuştur. Bu düzenleme, daha önce belirttiğimiz gibi günahkâr erkek ruhundan yaratıldıklarını, ki ondan önce kadın vücudunda doğmuşlar ve sonrada hayvan vücudundan meydana gelmiştir (Platon 1968).

Baba Fuad Jerjy Barbara, Timaeus yorumunun önsözünde bitki ve hayvan aslının insandan ne daha metin ne de daha yücedir ve insan Platon'un ekseninde olmuştur. Bütün ilimler insanın ilmine bağlıdır (Platon 1968).

3.10 Hastalıklar

Platon, hastalıkları ve nedenlerini açıkladı, bunun yanında ayrıca psikoloji ve ruh ile beden arasındaki eşitliği de. Ellinci, elli birinci, elli ikinci ve elli üçüncü bölümlerde irdeleyerek hastalıkları genel olarak açıkladı ve türleri ile nedenlerini ve nasıl oluştuklarını da belirtti.

Ardından psikoloji hastalıklarını açıklıyor ve sebeplerini belirtiyor, ruh ile beden arasında nasıl denge kurarız, önemli spor egzersizleri nerelerdir, bu soruya cevap arar. Bütün bunları tezin ileriki satırlarında ele alacağız.

3.10.1 Hastalıkların Açıklaması

İnsanın bedeni dört unsurdan oluşur: Su, hava, toprak, ateş. İnsan bedeninin birçok unsurdan oluştuğuna göre demek ki bir unsur miktarında artış veya eksiklik yüzünden karışıklıklar olur veya bir unsurun yerinden çıkmasından kaynaklı dengesizlik ve hastalık meydana gelir.

Bütün oranlar eşit olduğunda vücutta hastalık olmaz. Böylece, vücuttan bir şey atıldığında aynı miktarda ve aynı yöntemle yerine gelir.

İnsan vücudundaki organlar oluşur ve kan ile uygun hale gelir. Etler ise pıhtılaşmış kandan oluşur. Et kemiğin üstünde olur. Tersi olursa, hastalıklar meydana gelir. Eğer karışıklık olur et erirse o zaman en tehlikeli hastalıklar meydana çıkar; çünkü kan, havaya açık olur ve her şeyle temas eder bu da kanın bozulması ve ölümüne yol açar ki canlılar, bedenine zarar verir (Platon 1968).

3.10.2 Bedendeki Hastalıkların Çeşitleri

Platon hastalıkları çeşitlendirerek hastalığın nedeni ve şiddetine göre hastalıkları belirledi. Tehlikeli hastalıkların olduğunu öğrenen Platon, o hastalıkların kemik ve ete ulaşan türleri olduğunu, ayrıca iliğe varan hastalıklarında tehlikeli olduğunu belirtti. Bu hastalıkların nedeni bir maddenin ya eksikliği ya da fazlalığından dengesizlik veya karışıklık oluşur ve böylece hastalık meydana gelir. Bazı hastalıklar

hava, ilik ve safradan, bazısı da organların spazmı ile kemiklerde yumuşamaya ve dönmeye neden olur.

İç enfeksiyonları ve safradan kaynaklı iltihaplar ile sıtmadan kaynaklı enfeksiyonlardan da oluşan başka hastalıklar da vardır (Platon 1968).

3.10.3 Psikolojik Hastalıkların Çeşitleri

Psikolojik hastalıklar ruh veya akılda sakatlığa neden olur ve bu sakatlık yüzünden iki çeşit hastalık meydana gelir ki bu ya cehalet ya da deliliktir. Bu tür hastalıklar da duygulardan kaynaklanır zira duyguların bozulması psikolojik hastalığa neden olur.

Üzüntü, sevinç ve hatta acı çekmek ve tüm değişik duygular psikolojik hastalığa bağlıdır. Bu karışıklık insanda bütün hayatı boyunca delirmesine yol açar.

Platon, kötü insanların ister kendilerine isterse başkalarına eziyet etmeleri psikolojik hastalıktan başka bir şey olmadığını gösteriyor. Hastalıkları kendi istekleri değil ama bedensel şehvetlere yönelmelerinden kaynaklanır. Ayrıca sapıklıklar da büyük miktarda nefse kötülük sokar. Aynı şekilde yaşadığımız hayat ve eğitimin insan psikolojisine çok etkisi vardır. Bunun yanı sıra, ailenin bireyler psikolojisi açısından çok önemlidir. Unutmayalım, arkadaş ve toplumun rolleri de çok önemlidir; zira, günümüzü kötü ve ahlaken bozuk insanlarla geçirirsek psikolojimizi etkiler.

Platon, bir kişiden şikâyet ettiğimizde önce arkadaş ve toplumuna bakmalıyız ve kendisini ailesine şikâyet etmeliyiz çünkü aile oğulun davranışına ilk etkendir (Platon 1968).

3.10.4 Tedavi ve Korunmak

Platon, beden ve psikolojik hastalıklara karşı korunmak ve tedavi için basit yöntemleri kabul etmektedir ve hepsi Yunanlıların uyguladığı eski geleneksel yöntemlerdir. Bunun ilk nedeni tedavide ruh ve bedenin eşitlenmesi gerekmektedir. Yani bakım ruhları ve bedenleri kapsamalı ve birinin selameti ikincisinin selameti anlamına gelir. Ruh bedene dayanır ve beden de ruha dayanır. Bu nedenle, her ikisinin sağlıklı olması gereklidir ki denge ve eşitlik sağlansın. İşte o zaman insan vücudu sağlıklı ve hastalıktan arınmış olur.

Platon tedavide spor egzersizlerinin üzerinde durdu ve uzun süre hareketsiz kalmayarak vücudun tedavisinde hareket etmenin önemini vurgulamıştır. Hareketler düzenli olmalı ki vücut organları düzenli çalışsın. Plato koşmayı diğer sporlara tercih etti ve en iyi hareketlerden biri olarak saydı. Tedavi önerilerinde bulunmasına rağmen tıbbi tedavi ve ilaçların rolünü unutmadı ancak, fazla ilaç alınmamasını tavsiye etti çünkü uzun süre fazla ilaç alınması basit hastalıkları tehlikeli türe çevirir zira ilaçlar bir yeri düzeltirken vücudun başka kısımlarını vücuda zarar verecek şekilde harekete geçirebilir.

Yine de, en iyi ilacın spor egzersizleri görüşünde olan Platon vücuda faydalı olan ve hastalıklardan koruyabilen güneş ışığına da maruz kalmayı önermektedir (Platon 1968).

4. SONUÇ

1. Platona göre varlık ikiye ayrılır: Gerçeklere dayalı dünya, bunun adını makul dünya koyup akla dayanmaktadır. İkincisi de duyguya dayalı olan dünya. Platon gerçeği akla bağlamıştır.

2. Olur ve olacak her şeyin bir nedeni vardır ve neden ve sebep olmadan hiçbir şey olmaz.

3. Evren düzenli ama uyumsuz durumdan daha düzenli ve uyumlu duruma geçti ve bu yaratıcı sayesinde gerçekleşmiştir.

4. Platon'un en fazla ilgisini çeken insan olmasına rağmen evreni, fiziği ve astroloji dünyasını anlamaya çalıştı ancak, esas konusu insan oluşumuydu.

5. Platon'a göre, top şekli en kâmil şekildir ve her kâmil nesnenin şekli top şeklinde olur. İşte bu nedenle evren yuvarlak yaratıldı. Dört unsur dünya oluşumunda ortak oldular dedi ama dört unsurun nasıl oluştuğunu belirtmemiştir.

6. Evren tek yaratıktır ve ikincisinin olması mümkün değildir.

KAYNAKÇA

Abdulrahman, B. 2018. İslam'da Platon, Endülüs Basım Yayın Evi., 3(2): 100-160.

Amera, H. M. 1998. Yunan Felsefesi: Tarihi ve Sorunları, Quba Basım Yayın Evi, Kahire., 4(12): 90-98.

Davud, R. K. 2005. Platon'u Yeni okuma, Arapça Tercüme ve Yayın, Milli Tercüme Merkezi., 3(6): 55-68.

Disckin, S. 2003. Platon'da Tanrılık Fikri ve Batı ile İslami Felsefeye Etkisi, Madbuly kütüphanesi, Kahire., 15(2): 12-27.

Fredrick, C. 2002. Felsefe Tarihi (Yunanistan ve Roma), çev.: Abdulfattah Imam., 4(22): 120-137.

İzzet, Q. 2018. Platona Kadar Yunan Felsefesi, Bilimsel Yayın Kurulu., 6(3): 78-84.

Muhammed, A. 2008. Platon ve Detan, Dar Altanweer Basım Yayın Evi., 12(5): 35-39.

Muhammed, A. N. S. 1986. Felsefe Tarihi, Shabab Aljamia Kurumu., 2(5): 22-29.

Mustafa, A. 2018. Platon: İdealistliğin öncüsü, Arap Kitap Evi, Kahire., 21(8): 31-35.

Plarton, D. 2000. Platonun Diyalogları, Timaeus Diyaloğu, çev.: Şevki Davut Temraz , Alahliye Yayın ve Dağıtım Evi, Beyrut., 13(6): 9-22.

Platon, G. 1968. Timaeus, çev.: Fuad Jerji Barbara, Kültür Turizm ve Milli rehberlik Bakanlığı, Şam., 6(1): 77-86.

Platon, G. 1973. Thyatuis, çev.: Dr.Ameera Hilmi Matar, Kitap Genel Kurulu Yayını, Kahire., 5: 65-76.

Ritche, F. 2014. Doğu görüşüyle Yunan felsefesi, Quba Basım Yayın Evi, Kahire., 3(4): 15-39.

Walterstes, R. 2001. Yunan Felsefesi Tarihi, çev.: Mucahid Abdulmunim, Kültür Evi Yayın ve Dağıtım, Kahire., 3: 34-49.

Yousuf, K. 2019. Yunan Felsefesi Tarihi, Arap Kitap Evi, Kahire., 5(2): 111-124.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ORCID	
Adı Soyadı	RUSUL ALI HUSSEIN ALTHAROTI
Doğum Yeri	IRAK
Doğum Tarihi	31/01/1991

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Albasra Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Felsefe Bölümü

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	C-1 Seviyesi
Arapça	C-2 Seviyesi

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Basra Üniversitesi
Görevi/Pozisyonu	Medya Departmanı Çalışanı
Tecrübe Süresi	7- yıl

İLETİŞİM

Adres	Irak - Basra - Maerkezidir
E-mail	russellaltmem@gmail.com